

การสร้างสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

Social Welfare in the Three Southern Border Provinces of Thailand

ตายนุ อุดมาน^{*1}

อาจารย์ หลักสูตรการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา¹

e-mail: tayudin.o@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2. เพื่อค้นหาวิธีการจัดสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 3. เพื่อสร้างรูปแบบสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการด้านสวัสดิการสังคม ผู้นำศาสนา และผู้เกี่ยวข้องในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งการวิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ทำให้การจัดการสวัสดิการสังคมประสบความสำเร็จนั้น ขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ความโปร่งใส การทำงานเป็นทีม ความเป็นมืออาชีพของผู้ปฏิบัติการ การเชื่อมต่อกับองค์กรของรัฐ และการมีคุณธรรมจริยธรรม วิธีการจัดการสวัสดิการสังคมต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ความเชื่อของประชาชน มีความยุติธรรม กระตุ้นให้ประชาชนรวมกลุ่มกันจัดตั้งกองทุน สนับสนุนต่อยอดสวัสดิการที่ชุมชนจัดการด้วยตัวเองให้เกิดความยั่งยืน รูปแบบสวัสดิการสังคมต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ความเชื่อของประชาชน ใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลาง สวัสดิการทางการศึกษา จัดตั้งกองทุนบำนาญตุลมาล ร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สวัสดิการสำหรับคนจน และสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ

คำสำคัญ สวัสดิการสังคม สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

The objectives of this research were 1. To study the factor that support to be successful of the social welfare in the three southern border provinces. 2 To find out the methodologies in constructing of social welfare in the three southern border provinces, and 3.To constructing model of social welfare in the three southern border provinces. The respondents of this study were resource person, experienced person, academic person, religion leaders, people and related person. The instruments of this research were in deep interview, and focus group interview.

Result of this studied were the factor that support the successful of the social welfare in the three southern border provinces were the participation of the people, the responsibilities of related person, team group working, the professional of person who working in organization, connecting to government organizations and perform base on the rule. The methodologies to conduct of the social welfare in the three southern border provinces were based on the culture, belief and way of life of the people in community, follow the national plan, justices, enhance the people to working as a group, and support the local welfare the done by community and the supported from the leaders. Model of the social welfare in the three southern border provinces were based on the culture, belief and way of life of the people in community, use the mosque as the community center, service, organize the

Baitulman fund, collaborate with local administration organization, social welfare for poor men and social welfare for adults.

Keywords: Social welfare , three southern border provinces

บทนำ

ประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้กำหนดไว้แต่ละแผน และระยะเวลาที่ผ่านมาที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจมาเป็นระยะเวลากว่า 3 ทศวรรษ ซึ่งส่งผลให้สังคมไทยขาดความสมดุลและนำไปสู่ปัญหาทางสังคมต่างๆ นานา เช่น ความไม่เป็นธรรมด้านการกระจายรายได้ ปัญหาการเข้าถึงการบริการขั้นพื้นฐาน สำหรับการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มีการยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา มุ่งเน้นให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืนและการกินดีอยู่ดีมีสุขของคนไทย” โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาแบบองค์รวม มีดุลยภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งกำหนดทิศทางและรูปแบบสังคมไทยที่พึงประสงค์โดยมุ่งพัฒนาสู่สังคมที่เข้มแข็งและมีดุลยภาพในสามด้านคือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้ สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

การจัดสวัสดิการสังคมจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยในการสร้างโอกาสโดยการให้โอกาสกับคนจนคนด้อยโอกาส ซึ่งเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นในการลดปัญหาทางสังคม โดยเป็นสิทธิพื้นฐานทางสังคม (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ : 2546, น. 71-74) สำหรับการจัดสวัสดิการสังคมโดยรวมในสังคมไทยมีเป้าหมาย 3 ระดับได้แก่ การแก้ไขความเดือดร้อนหรือบำบัดรักษาโดยใช้รูปแบบการสงเคราะห์ การป้องกันปัญหา ซึ่งเน้นเรื่องการพัฒนาความรู้และการฝึกอาชีพ (อภิญญา เวชชัย 2546, น. 47)

การจัดสวัสดิการสังคมจากฐานทรัพยากรเป็นการจัดสวัสดิการเพื่อทุกคนเน้นการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร การจัดสวัสดิการจากฐานวัฒนธรรมได้แก่การเกื้อกูลและช่วยเหลือเครือญาติ การเกื้อกูลของระบบอุปถัมภ์ และการจัดการของศาสนสถาน การจัดสวัสดิการจากฐานงานพัฒนา ชุมชนรับเอารูปแบบจากภายนอกเข้าไปดำเนินการในชุมชน (อภิญญา เวชชัย, น.143-148) โดยทั่วไปนั้นสวัสดิการสังคมตั้งอยู่บนพื้นฐานของการให้เกียรติเคารพและการอยู่รวมกันกับธรรมชาติอย่างเห็นคุณค่า และการมีส่วนร่วมทุกระดับ การจัดสวัสดิการที่อยู่บนพื้นฐานทางศาสนา ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนั้นรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนมีรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนมาจากองค์กรในชุมชน ชุมชนผลิต/ธุรกิจชุมชน จากพื้นฐานดั้งเดิมในการประกอบอาชีพ ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนเมือง การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ การจัดสวัสดิการผู้ยากลำบาก โดยเครือข่ายองค์กรชุมชน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) 2547, น.52

สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความแตกต่างกับภูมิภาคอื่นๆของประเทศไทย มีความเป็นอัตลักษณ์พิเศษเป็นของตนเอง เป็นดินแดนพหุสังคม (plural society) นั่นก็คือ เป็นดินแดนที่ประชาชนตั้งอยู่ในชุมชนที่มีความเชื่อ ความศรัทธาต่างกัน มีสภาพสังคม ประเพณีและวัฒนธรรมที่แตกต่างตั้งแต่สองรูปแบบขึ้นไป (ขวัญชาติ กล้าหาญ, 2543 : 9) หากย้อนดูการจัดสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วประชาชนมีความรู้สึกกว่า ประชาชนไม่ได้รับการจัดสวัสดิการที่เพียงพอ จากการศึกษาวิเคราะห์หลาย ๆ ฝ่าย เช่น คณะกรรมการวิสามัญของวุฒิสภา สรุปว่า สถานการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากสาเหตุต่าง ๆ หลายประการ เช่น ปัญหาความยากจน และความไม่เป็นธรรม (คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, 2549) การปฏิรูปอยู่ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน ถ้าประเทศไทยมีการดำเนินการเรื่องสวัสดิการสังคมที่มีความเป็นเลิศประเทศไทยก็จะได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ

ยิ่งกว่านั้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้กำลังประสบปัญหาความไม่สงบ ถ้าสามารถดำเนินการเรื่องสวัสดิการสังคมตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่แล้ว ปัญหาความไม่สงบอาจจะได้รับการแก้ไขในบางส่วนได้

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการวิจัยเพื่อหาคำตอบ จากผู้ทรงคุณวุฒิผู้มีประสบการณ์ นักวิชาการ และ ผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการสร้างรูปแบบของสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ดีขึ้นและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการแก้ไขปัญหาการจัดสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อค้นหาวิธีการจัดสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ศึกษาและเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ นักวิชาการ ด้านสวัสดิการสังคม ผู้นำศาสนา และผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเท่านั้น โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม และ สัมภาษณ์เชิงลึก

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ด้านสวัสดิการสังคม ผู้นำศาสนา และผู้เกี่ยวข้อง ต้องอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มาแล้วอย่างน้อย 10 ปี ผู้ให้ข้อมูลเพื่อการสัมภาษณ์เจาะลึก 24 คน และสัมภาษณ์กลุ่ม จำนวน 8 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 32 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ มี 2 ประเภท คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และ แบบสัมภาษณ์กลุ่ม โดยมีระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ตั้งแต่เดือนมิถุนายน – กันยายน 2561

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ใช้วิธีการโดยผู้วิจัยยึดหลักข้อมูลที่ผู้ให้ข้อมูลตอบมากและมีความถี่มากที่สุดจะเป็นผลการวิจัยที่เป็นหลักของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิจัยพบว่า ความร่วมมือร่วมใจของประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลต่อความสำเร็จของการจัดสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามความเห็นของนายชากาเรีย บิณยูซุฟ ประธานมูลนิธิพัฒนาชุมชนเป็นสุข จังหวัดนราธิวาส ได้ให้ข้อมูลว่า “สำหรับบ้านเรานั้นปัจจัยปัจจัยที่ทำให้สำเร็จ คือ ความร่วมมือจากประชาชน ถ้าเรามีกิจกรรมดีๆ คิด ออกแบบ สวัสดิการดีๆ แต่ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือก็จะไม่สำเร็จ ประชาชนจะให้ความร่วมมือนั้นก็มิสาเหตุอีกว่า สิ่งนั้นเขาได้รับประโยชน์หรือไม่” ส่วน นายชาคริต โต๊ะนากาย รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลศรีสาคร อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส มองว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการสวัสดิการสังคม คือ ประชาชนในพื้นที่ประชาชนให้ความร่วมมือหรือไม่ เพราะอะไร ถ้าไม่ร่วมมือเพราะอะไร ฉะนั้นสวัสดิการสังคมจะสำเร็จหรือไม่ อยู่ที่การร่วมมือของประชาชน ถ้าร่วมมือดีงานก็สำเร็จ” และ นายอัปดุลรอฮัน ยูโซะ คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส ให้ข้อมูลว่า “ความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในพื้นที่ คนเราต้องทำงานร่วมกัน ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันถึงจะสำเร็จ ถ้าหากบางคนมองว่าเป็นหน้าที่ของหน่วยงานโดยตรงไม่ใช่ งานของเรา ไม่ต้องดูแลก็ได้ นั่นคือ ขาดความร่วมมือซึ่งกันและกัน”

สวัสดิการสังคมจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับความต้องการของประชาชน ซึ่งนายมะเสาวดี ไสสาภา หัวหน้าสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดยะลา ได้แสดงความคิดเห็นว่า “ปัจจัยที่ผมสังเกตว่าจะสำเร็จหรือไม่ คือ สวัสดิการนั้นต้องตรงกับความต้องการของประชาชน ถ้าตรงกับความต้องการ ประชาชนจะให้ความร่วมมือ

ประชาชนให้การตอบรับ แต่ถ้าไม่ตรงกับความต้องการของเขา แน่แน่นอนว่าพวกเราที่จะนั่งเฉย” นายสากริยา เลาะยะผา คณะกรรมการกลุ่มยะลาเพื่อสันติภาพ ได้ให้ข้อมูลว่า “ปัจจัยสำคัญๆที่ทำให้การจัดการสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ประสบความสำเร็จ มองว่าสวัสดิการนั้นต้องตรงกับความต้องการของประชาชน ถ้าสวัสดิการออกมาสวยหรู แต่ไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน งานก็ไม่สำเร็จ ประชาชนก็ไม่ให้ความร่วมมือ”

2.วิธีการจัดสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิจัยพบว่า การจัดสวัสดิการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องคำนึงถึงเอกลักษณ์ ความเชื่อ วิถีชีวิตของประชาชน ซึ่งนายรอสตี ยูโซะ ประธานเครือข่ายยุติธรรมชุมชนจังหวัดยะลา ได้ให้ข้อมูลว่า “ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้บ้านเรานั้นต้องคิดเป็นพิเศษ เพราะว่าวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ ที่ไม่เหมือนกันกับภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก บุคคลที่จะมาคิดมาออกแบบสวัสดิการชุมชนในพื้นที่สามจังหวัดนั้น ต้องมีความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อความคิด วิถีคิดของคนที่นี่เป็นอย่างดี” และ นายอดิศักดิ์ มะแซกูเบ กำนันตำบลบาโงสะโต อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส ได้กล่าวว่า “สวัสดิการสังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องใจหยาบคิด ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อทางศาสนาเป็นพื้นฐานสวัสดิการทางสังคมบางอย่างที่ประชาชนในพื้นที่ไม่ต้องการมายัดเยียดให้”

การจัดสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องช่วยเหลือคนจน โครงการส่งเสริมอาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนจนในสามจังหวัดให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม ซึ่งนายสากริยา บิณยุซุฟ ประธานมูลนิธิพัฒนาชุมชนเป็นสุข จังหวัดนราธิวาส ได้กล่าวว่า “การจัดสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีวิธีการที่ต้องไปช่วยเหลือคนจนก่อน ทำอย่างไรให้คนจนสามารถลุกขึ้นมาได้ ทำอย่างไรให้ขยายระดับคุณภาพชีวิตของพวกเขา พวกเราก็ได้ติดตามข่าวสารมาตลอด บ้านเราประชาชนมีความยากจนระดับต่างๆของประเทศ เราจะส่งเสริมอาชีพอะไรมาให้เขาทำ จะคิดหรือจะให้มีโครงการดีๆที่แก้ไขได้ปัญหาความยากจนให้ได้”

จัดสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านการศึกษาให้มีคุณภาพ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงขึ้น จบออกมาแล้วมีงานทำ และเปิดโอกาสกระตุ้นให้ประชาชนเรียนหลากหลาย สาขา นายอับดุลรอฆาน เจ๊ะมะ นายองค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ได้กล่าวข้อมูลเรื่องนี้ว่า “สวัสดิการทางการศึกษาที่ต้องบริหารจัดการให้ดีจากข้อมูลในหลายองค์กร ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาหรือการเรียนต่อของนักเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ เราต้องมีสวัสดิการเรื่องการศึกษาทำอย่างไรให้เด็กๆ ได้เรียนสูงๆหรือให้เด็กๆได้มีโอกาสเรียนหนังสือ ดังนั้นสวัสดิการสังคมด้านการศึกษาต้องรีบมาแก้ไขอย่างเร่งด่วน” นายอดุล อดุลภักดี ที่ปรึกษามัสยิดมุฮัมมัดียะห์ ตำบลชากอ อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส ได้กล่าวข้อมูลว่า “สวัสดิการสังคมต้องทำอะไรให้มีงานทำก็ต้องเรียนหนังสือ มันเป็นวงจรของมัน เริ่มที่การให้การศึกษาแก่เด็กๆ ให้เด็กๆได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ต้องมีที่เรียนกับเด็กๆ การศึกษาที่ประชาชนต้องการด้วย ในสามจังหวัดมีประเด็นการศึกษาวิชาศาสนาด้วย”

3.รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของสวัสดิการสังคมในสามจังหวัด ออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 ของสวัสดิการสังคม คือ การสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดกองทุน “บัยตุลมาล” ทุกชุมชนเพื่อได้ใช้เงินในการพัฒนาเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่ต่อไป ดังที่นายสากริยา บิณยุซุฟ ประธานมูลนิธิพัฒนาชุมชนเป็นสุข จังหวัดนราธิวาส ได้สะท้อนว่า “แต่ละมัสยิดอยากจะมีบัยตุลมาลเกิดขึ้นให้ได้ เป็นที่ระดมเงินเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผมว่าประเด็นนี้องค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะองค์กรที่ทำงานด้านการเงิน ด้านการบริหารจัดการเงินทุนต้องมาให้ความช่วยเหลือมาเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ มาเป็นที่ปรึกษาเพื่อให้ได้

กองทุนบี้ยตุลมาลเกิดจริง และมีความยั่งยืน” และ นายอดุล อดุลภักดี ที่ปรึกษามัสยิดมุฮัมมาดียะห์ ตำบลชากอ อำเภอสรีสาคร จังหวัดนราธิวาส ได้กล่าวข้อมูลว่า “ในหลักคำสอนของอิสลามได้พูดถึงกองทุนบี้ยตุลมาล ถ้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาส่งเสริม มาสนับสนุนแนะนำให้กองทุนบี้ยตุลมาลเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปเป็นร่างในพื้นที่นี้ ผมคาดหวังว่าถ้ามีกองทุนประเภทนี้คงมีอะไรเปลี่ยนแปลงหลายๆอย่างในสังคมเรา เรามีต้นทุนดีๆ มีเครื่องมือดีๆแต่ไม่ได้ถูกนำมาใช้”

รูปแบบที่ 2 ของสวัสดิการสังคม คือ จัดตั้งกองทุนเงินออมเพื่อไปประกอบพิธีฮัจญ์ ซึ่งนายอิสมาแอ หะยียูโซะ ผู้ใหญ่บ้านบ้านบือราแง ตำบลบุกิต อำเภोजะเอยร์ จังหวัดนราธิวาส ได้ให้ข้อมูลว่า “ประเด็นของสวัสดิการสังคมด้านการประกอบพิธีฮัจญ์ การไปประกอบพิธีฮัจญ์เป็นหลักปฏิบัติของชาวมุสลิมทุกคนที่มีความสามารถ มุสลิมทุกคนใฝ่ฝันมีความคาดหวังตั้งใจว่าในชีวิตนี้ต้องเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ที่ประเทศซาอุดีอาระเบีย รัฐบาลอาจจะจัดสวัสดิการในรูปแบบของการออมเงินเพื่อเป็นกิลลักษณะ”

รูปแบบที่ 3 ของสวัสดิการสังคม คือ จัดตั้งศูนย์ให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายให้กับประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งนายรอสดี ยูโซะ ประธานเครือข่ายยุติธรรมชุมชนยะลา ได้ให้ข้อมูลว่า “สวัสดิการด้านการให้คำปรึกษาด้านกฎหมายเป็นการช่วยเหลือให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมด้วยการให้คำปรึกษา แนะนำด้านกฎหมาย ทำเพื่ออะไรครับก็เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ทางด้านกฎหมายมากขึ้น” เช่นเดียวกันกับ นายอุเซง สาและ ประธานเครือข่ายยุติธรรมชุมชนอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ได้กล่าวว่า “สวัสดิการที่จะได้รับการไกล่เกลี่ยหรือระงับข้อพิพาท ต้องมีการไกล่เกลี่ยหาทางออกให้เร็วที่สุด” และ นายอับดุลอาซิส ตาเดอินทร์ ที่ปรึกษามุสลิมแห่งประเทศไทย ได้สะท้อนประเด็นนี้ว่า “เปิดโอกาสหรือการสนับสนุนกระบวนการยุติธรรมทางเลือกด้วยกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ที่พวกเราช่วยช่วยกันสนับสนุนให้เกิดขึ้นในบ้านเรานั้นเป็นเพราะว่ากระบวนการนี้ช่วยแก้ไขเรื่องต้นทุน และเวลาในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม”

อภิปรายผลการวิจัย

1. การจัดสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องเน้นหรือมุ่งเป้าที่การพัฒนาการศึกษาของประชาชนในพื้นที่ เพราะว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษายังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าพื้นที่อื่น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ระเบียบวาทะสังหาร (2542). ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิธีการและปัญหาในการจัดสวัสดิการให้กับเด็กของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดกรมการศาสนา กรุงเทพมหานคร” จากการศึกษาพบว่า วิธีการจัดสวัสดิการให้กับเด็กได้กำหนดไว้ 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านนันทนาการ และด้านสุขภาพ โดยวิธีการจัดสวัสดิการด้านการศึกษา นั้น ศูนย์จัดการเรียนการสอนแบบธรรมชาติ ซึ่งมีลักษณะการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกเป็นแนวการสอนภาษา ด้านการอ่าน ผลการวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยคิดว่า การศึกษาตั้งแต่วัยเด็กสำคัญมาก เราต้องส่งเสริมให้เด็กๆได้รับการศึกษา ได้รับความรู้อย่างเต็มที่ พัฒนาสมองให้มีความฉลาดตั้งแต่เด็ก

2. การจัดสวัสดิการในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุน เพื่อนำผลกำไรมาแบ่งปันกันเพื่อเป็นสวัสดิการแก่สมาชิก ซึ่งเราก็มีกองทุนแล้วบางพื้นที่ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2546 : น.6-7) ได้ “สรุปบทเรียนจากการศึกษาการจัดสวัสดิการของกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดสวัสดิการชุมชน” ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการพึ่งพากันระหว่างกลุ่มออมทรัพย์ ทั้งในด้านเงินทุน และในด้านอื่น ๆ พัฒนาระบบกองทุนสวัสดิการชุมชนให้ส่งผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และสร้างระบบกองทุนเงินสมทบระหว่างรัฐกับชุมชน สอดคล้องกับ มนัสวัลย์ พัฒนวิบูลย์ (2546 :น.91-100) ศึกษาเรื่อง “การจัดสวัสดิการชุมชนและปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในสวัสดิการของสมาชิก ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มธุรกิจชุมชนในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล” ซึ่งผลการศึกษาสรุป

ได้ว่า การจัดสวัสดิการของกลุ่มธุรกิจชุมชน มี 2 ลักษณะคือ การจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก และการจัดสวัสดิการให้แก่ชุมชน โดยสมาชิกมีความพึงพอใจมากในสวัสดิการที่ได้รับและปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจคือการตอบสนองความต้องการของสมาชิก ความเสมอภาคในการได้รับสวัสดิการ และ สอดคล้องกับ กนกรัตน์ กิตติวัฒน์ (2543). ศึกษาเรื่อง “การจัดการทุนทางสังคมในชุมชนเมือง: ศึกษากรณีเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์บางซื่อพัฒนา” ผลการศึกษาพบว่า การมีเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม ที่สมาชิกมีความสัมพันธ์เชิงซ้อนต่อกันนั้นนับเป็นต้นทุนทางสังคมที่สำคัญของชาวชุมชนเมือง โดยผ่านการตอบสนอง และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ตลอดทั้งกระบวนการเกื้อกูลกันและกัน ผลการวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยคิดว่า ทุนเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะเป็นปัจจัยที่ประชาชนต้องนำไปใช้ในการลงทุน

3. การจัดสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องสนับสนุนสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ ปัจจุบันนี้จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ ระพีพรรณ คำหอม (2542 : น. 62-86) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการบริการ สวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในประเทศไทย” วัตถุประสงค์เพื่อประเมินวัตถุประสงค์ เป้าหมายการดำเนินงาน ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของบริการสวัสดิการสังคมที่ดำเนินการโดยรัฐ 4 บริการ ผลการประเมินพบว่า บริการส่วนใหญ่ที่รัฐจัดให้ผู้สูงอายุไม่เหมาะสมและไม่เป็นธรรม เพราะผู้สูงอายุ กลุ่มยากจนไร้ญาติ ไม่มีผู้ดูแลยังไม่สามารถเข้าถึงบริการของรัฐได้ ซึ่งเป็นผลจากระบบการคัดเลือกผู้สูงอายุที่ไม่เป็นธรรมอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ ผู้สูงอายุกลุ่มเป้าหมายยังไม่ได้รับบริการไม่สามารถพิทักษ์สิทธิของตนเอง ไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ การดำเนินงานจึงส่งผลให้บริการส่วนใหญ่ขาดความยั่งยืนของบริการและกิจกรรม ไม่สามารถสร้างความเข้มแข็งให้ ผู้สูงอายุและชุมชนได้ในระยะยาว การจัดบริการเน้นการบริการแบบแยกส่วน และสอดคล้องกับ ศิริวรรณ ศิริบุญ (2543). ศึกษาเรื่อง “การตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ : ศึกษากรณีตัวอย่างการจัดตั้งศูนย์บริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ” ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า ปัญหาที่สำคัญของผู้สูงอายุ คือ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาทางด้านจิตใจ ปัญหาครอบครัว ซึ่งข้อค้นพบที่สำคัญคือ ผู้สูงอายุจำนวนมากมีปัญหาเรื่องความเหงาและความว้าเหว่ อันแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุต้องการชีวิตทางสังคมและไม่ได้ต้องการจำกัดวงชีวิตของตนไว้แค่เพียงภายในรั้วบ้านเท่านั้น

4.การจัดสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องสนับสนุนสวัสดิการสำหรับคนจน ในสังคมทุกสังคมจะมีคนจนเป็นจำนวนมาก ซึ่งความยากจนนั้นมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ ชัดติยา กรรณสูต และ จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร (2546). ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส: กลุ่มนอกร่างแรงงาน” ผลการศึกษาและวิจัยพบว่า กลุ่มนอกร่างแรงงานมีภูมิหลังคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เป็นกลุ่มที่มีอาชีพไม่มั่นคงแน่นอน มีความสามารถในการเข้าถึงปัจจัยการผลิตได้ค่อนข้างจำกัด การประกอบอาชีพส่วนใหญ่เป็นไปตามเงื่อนไขของแต่ละกลุ่ม สอดคล้องกับ ประภาส ปิ่นตบแต่ง, สุภา ไยเมือง และ บัญชา แก้วส่อง (2546). ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส : กลุ่มเกษตรกร” ผลการวิจัยพบว่าระบบสวัสดิการและการเข้าถึงระบบสวัสดิการของคนจนภาคเกษตรกรรม นั้น พบว่า ชุมชนภาคเกษตรมีระบบสวัสดิการสามรูปแบบ รูปแบบแรก ระบบสวัสดิการภาคชุมชน ซึ่งมีการจัดสวัสดิการฐานทรัพยากรที่เน้นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ รูปแบบที่สอง เป็นระบบสวัสดิการภาครัฐ และสอดคล้องกับ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2546). ศึกษาเรื่อง “สังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย” ผลสรุปของการศึกษาวิจัยพบว่า สาเหตุแห่งความยากจนมีหลายปัจจัย หลายมิติ แต่เมื่อพิจารณาแล้ว เห็นว่า การขาดสวัสดิการจะทำให้คนจนดำรงชีพด้วยความลำบาก ผลการวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยคิดว่า ปัญหาสวัสดิการคนจนยังเป็นปัญหาอีกมาก เพราะคนจนยังไม่มีโอกาสได้รับสวัสดิการโดยตรงเลย โดยเฉพาะคนจนที่เป็นเกษตรกร จะไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร

สรุป

จากการศึกษาในครั้งนี้ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยสำคัญๆที่ทำให้การจัดการสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประสบความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล ความโปร่งใส การทำงานเป็นทีม ความเป็นมืออาชีพของผู้ปฏิบัติการ และการมีคุณธรรมจริยธรรม

2. วิธีการจัดสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การจัดการสวัสดิการสังคมต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม กระตุ้นให้ประชาชนรวมกลุ่มกันจัดตั้งกองทุน สนับสนุนต่อยอดสวัสดิการที่ชุมชน จัดการด้วยตัวเองให้เกิดความยั่งยืน

3. รูปแบบของการจัดสวัสดิการสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สวัสดิการสังคมต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ความเชื่อของประชาชน ใช้มีสยิดเป็นศูนย์กลาง จัดตั้งกองทุนบี้ยตุลมาล ร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สวัสดิการช่วยเหลือคนจน และช่วยเหลือผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านสวัสดิการสังคมต้องเชื่อมโยงสวัสดิการสังคมที่รัฐดำเนินการ กับสวัสดิการสังคมที่ประชาชนดำเนินการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคม โครงการต่างๆที่มีประโยชน์กับชุมชนเพื่อช่วยเหลือประชาชนให้ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านสวัสดิการสังคมต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีการรวมตัวกันจัดตั้งกองทุน ภายในหมู่บ้านเพื่อให้เกิดสวัสดิการแก่สมาชิก

4. หน่วยงานด้านการพัฒนาสังคม ต้องจัดให้มีโครงการอบรมให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม ประโยชน์และคุณค่าของสวัสดิการสังคม

5. สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องสนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาระบบสวัสดิการสังคมที่เป็นกระแสทางเลือก ให้เป็นรูปธรรม มีการขยายตัว และมีความยั่งยืนตลอดไป

6. ประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องร่วมกันส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำสวัสดิการสังคม ในพื้นที่ให้เป็นรูปธรรมและสามารถแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่องนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่ม และขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่ได้ให้ทุนในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กนกรัตน์ กิตติวัฒน์. (2543). การจัดการทุนทางสังคมในชุมชนเมือง : ศึกษากรณีเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์บาง ชื่อพัฒนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัตติยา กรรณสูต และ จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร. (2546). การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส: กลุ่มนอกร้างแรงงาน กรุงเทพมหานคร ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

ขวัญชาติ กล้าหาญ. (2543). แนวทางการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีในพหุสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เอกสารการวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

- คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์. (2549). รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส) เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการ คณะรัฐมนตรี
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และ คณะ. (2546). บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาาระบบสวัสดิการสำหรับคนจน และคนด้อยโอกาสในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง, สุภา ใยเมือง และ บัญชร แก้วส่อง. (2546). การพัฒนาาระบบสวัสดิการสำหรับคนจน และคนด้อยโอกาส : กลุ่มเกษตรกร. กรุงเทพมหานคร ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มนัสวัลย์ พัฒนวิบูลย์.(2546). การจัดสวัสดิการชุมชนและปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในสวัสดิการของ สมาชิก ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มธุรกิจชุมชนในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล
- ระวิภา สาสิงห์. (2542). การศึกษาวิธีการและปัญหาในการจัดสวัสดิการให้กับเด็กของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด กรรมการศาสนา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ระพีพรรณ คำหอม. (2542). การประเมินโครงการบริการสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในประเทศไทย. นนทบุรี สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
- ศิริวรรณ ศิริบุญ และ คณะ. (2541). ประเมินโครงการนำร่องการจัดตั้งศูนย์บริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ (ระยะเวลาภายหลังการจัดตั้งศูนย์บริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ) กรุงเทพมหานคร สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2547). สรุปผลการสัมมนา สวัสดิการชุมชนแก้จนอย่างยั่งยืน. เครือข่ายสวัสดิการชุมชน 4 ภาค ศูนย์ประสานสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจนภาคประชาชน. กรุงเทพมหานคร
- อภิัญญา เวชชัย และ กิตติพัฒน์ นนทปัทมดูลย์. (2546). การพัฒนาาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส : กลุ่มคนจนผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเสี่ยงที่ประสบปัญหาทางสังคม. กรุงเทพมหานคร ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บุคคลานุกรม

- นายชาคริต โต๊ะนากายอ (15 กันยายน, 2561) สัมภาษณ์ รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลศรีสาคร
- นายชาการีญา บิณญุชฟู (5 กันยายน, 2561) สัมภาษณ์ ประธาน มูลนิธิพัฒนาชุมชนเป็นสุข
- นายสาการีญา เลาะยะผา (19 สิงหาคม, 2561). สัมภาษณ์. กรรมการ คณะกรรมการกลุ่มยะลาเพื่อสันติภาพ
- นายมะเสาวดี ไสสาภา (24 กรกฎาคม, 2561) สัมภาษณ์ หัวหน้า สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดยะลา
- นายรอสดี ยูโซะ (10 กันยายน, 2561) สัมภาษณ์ ประธาน เครือข่ายยุติธรรมชุมชนยะลา
- นายอดุล อดุลภักดี (27 สิงหาคม, 2561) สัมภาษณ์ ที่ปรึกษา มัสยิดมุฮัมมาดียะห์
- นายอดิศักดิ์ มะแซกูเบ (12 กรกฎาคม, 2561) สัมภาษณ์ กำนัน ตำบลบาโงสะโต
- นายอิสมาแอ หะยียูโซะ (25 กรกฎาคม, 2561) สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้าน บ้านปือราแง
- นายอุเชง สาและ (11 กันยายน, 2561) สัมภาษณ์ ประธาน เครือข่ายยุติธรรมชุมชนอำเภอปะนาเระ
- นายอับดุลรอหนิง ยูโซะ (25 สิงหาคม, 2561) สัมภาษณ์ กรรมการ คณะกรรมการอิสลามจังหวัดนราธิวาส
- นายอับดุลรอฮมาน เจ๊ะมะ (1 กันยายน, 2561) สัมภาษณ์ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ
- นายอับดุลอาซิส ตาเคอินทร์ (6 กรกฎาคม, 2561) สัมภาษณ์ ที่ปรึกษาสมาคมยุวมุสลิมแห่งประเทศไทย